

Henryk Bogacki

"Einführung in die Methoden der biblischen Exegese", wyd. Josef Schreiner, Würzburg 1971 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 42/1, 198-199

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

podyktowane przez wykładawcę oddają dokładnie słowa Bonhoeffera (s. 47—49, 60). Pięć lat wcześniej Bonhoeffer ukończył rozprawę doktorską z dziedziny eklezjologii³. O Dudzus dostrzega na przestrzeni tego czasu rozwój poglądów eklezjologicznych Bonhoeffera. Stwierdza przede wszystkim mocniejsze akcenty chrystologiczne oraz wspólnotowe, a także wzmożone skierowanie do „świata”. Niewielka broszura jest pomocą dla zrozumienia rozwoju poglądów eklezjologicznych D. Bonhoeffera.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Einführung in die Methoden der biblischen Exegese, wyd. Josef Schreiner, Würzburg 1971, Echter Verlag — Tyrolia Verlag, s. 329.

Metody badania treści Pisma św. stają się w ostatnich latach coraz bardziej skomplikowane. Nawet bibliści różnią się między sobą w ich ocenie i stosowaniu. Tym trudniej w tym zagadnieniu orientować się przedstawicielom innych dyscyplin teologicznych, którzy w swej pracy są w rozmaitym stopniu uzależnieni od wyników dociekań egzegetycznych. Należy więc z uznaniem powitać dzieło zbiorowe stawiające sobie za cel wprowadzenie i zapoznanie ze współczesnymi metodami egzegezy biblijnej⁴.

J. Schreiner przedstawia historię egzegezy Starego Testamentu (s. 1—17), a J. B. Bauer — drogi egzegezy Nowego Testamentu (s. 18—39). Są to krótkie wprowadzenia, które w zwięzłym ujęciu podają sposób rozumienia Pisma św. przez kolejne epoki.

Zasadniczą część książki otwiera obszerne studium dogmatyka K. Lehmannna na temat teologicznego znaczenia egzegezy historyczno-krytycznej (s. 40—80). Autor poświęca wiele uwagi rozwojowi hermeneutyki, szczególnie protestanckiej. W teologii katolickiej recepcja metody historyczno-krytycznej napotykała na wiele trudności i oporów. Jednym z powodów była także krańcowość poglądów, bezpodstawnie głoszonych przez wielu jej wyznawców. Dziś metoda ta już nie potrzebuje zabiegać o prawo obywatelstwa, jest uznawana, a niektóre wyniki osiągnięte przy jej pomocy przez nauki biblijne wymagają swoistej rewizji całej teologii, zwłaszcza zaś dogmatyki.

Wprowadzenie wydane przez J. Schreiner a nie ogranicza się do teoretycznych rozważań na temat metod egzegezy biblijnej, lecz dostarcza także praktycznych przykładów ich zastosowania. Po krótkim wstępie wyjaśniającym pióra E. Zengera (s. 81—83), J. Schreiner omawia biblijną krytykę tekstu na przykładzie Ps 110 (s. 84—96). E. Zenger prezentuje zastosowanie metod egzegetycznych wobec Sdz (s. 97—148), a A. Smitmans — w stosunku do Ap 14 (s. 149—193). Obydwaj autorzy najpierw przeprowadzają przegląd tekstu, potem stosują analizę historyczno-krytyczną (pięć etapów: *Literar-, Form-, Gattungs-, Traditions-, Redaktionskritik*, względnie — *geschichte*), a wreszcie podają interpretację teologiczno-krytyczną (np. Zenger: *anthropologische, heilsgeschichtliche, dogmatische Interpretation*). Już samo wyliczenie etapów badania tekstu dowodzi skomplikowania współczesnych metod egzegetycznych!

Następne dwa opracowania analizują formy i rodzaje literackie w Starym (J. Schreiner, s. 194—231) i Nowym Testamencie (H. Zimmermann, s. 232—260). Autorzy charakteryzują sposoby wyrażania treści przez Pismo

³ Por. D. Bonhoeffer, *Sanctorum Communio. Eine dogmatische Untersuchung zur Soziologie der Kirche*, München 1954, Chr. Kaiser Verlag.

⁴ Jest to uzupełnienie dwóch poprzednich dzieł opublikowanych przez to samo wydawnictwo: *Wort und Botschaft des Alten Testaments*, wyd. J. Schreiner, Würzburg² 1970; oraz *Gestalt und Anspruch des Neuen Testaments*, wyd. J. Schreiner i G. Dautzenberg, Würzburg 1969.

św. Jest to relacja o wynikach badań na tym odcinku i może służyć jako dobre wprowadzenie w metodę historii form literackich (*formgeschichtliche Methode*), niezbędnej dla odkrycia myśli natchnionego autora.

Ostatnie dwa opracowania zajmują się problematyką manuskryptów odkrytych w Qumran. K. Müller podaje uwagi metodyczne dla właściwego wykorzystania tych pism przez badacza Nowego Testamentu (s. 261—302) i omawia rękopisy qumrańskie oraz ich edycje (s. 303—310). Dzieło zamyka słownik ważniejszych terminów fachowych, jakimi posługują się metody egzegetyczne (opracowali G. Dietrich i D. A. Wolf, s. 311—329). Słownik pomaga także niespecjalistom zrozumieć fachową literaturę egzegetyczną.

Książka wydana przez J. Schreiner'a ułatwia zrozumienie współczesnych metod egzegetycznych oraz korzystanie ze zdobyczy biblistyki przez inne działy teologii.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Franz MUSSNER, *Geschichte der Hermeneutik. Von Schleiermacher bis zur Gegenwart*, Freiburg—Basel—Wien 1970, Verlag Herder, s. 34 (*Handbuch der Dogmengeschichte*, wyd. M. Schmaus, A. Grillmeier SJ i L. Scheffczyk, t. I, f. 3c — cz. 2).

Przedmiotem trzeciej części pierwszego tomu monachijskiego podręcznika historii dogmatów jest teologia Pisma św. Obejmuje ona historię kształtowania się kanonu (J. Beumer, A. Sand), historię teologii natchnienia (J. Beumer) oraz dzieje hermeneutyki biblijnej (H. Riedlinger, F. Mussner). Dotychczas ukazał się tylko zeszyt o natchnieniu biblijnym⁵. Ostatnio wydano drugą część dziejów hermeneutyki — od F. D. E. Schleiermачera, ojca nowożytnej hermeneutyki, aż po chwilę obecną. Wkrótce można spodziewać się pierwszej części, dotyczącej okresu wcześniejszego (do Schleiermачera wyłącznie).

Problematyka hermeneutyczna interesowała w omawianym okresie w pierwszym rzędzie teologów protestanckich. Dlatego też Mussner poświęca większą część swego opracowania dziejom hermeneutyki niekatolickiej (s. 3—21). Kolejno omawia teologów, których nazwiska wyznaczają zasadnicze przemiany w hermeneutyce: F. D. E. Schleiermacher, W. Dilthey, M. Heidegger, H.-G. Gadamer, R. Bultmann (wraz ze swoją szkołą).

Natomiast w teologii katolickiej większe zainteresowanie problemami hermeneutycznymi datuje się od I Soboru Watykańskiego. Wiąże się dno z ożywieniem studiów biblijnych w katolicyzmie. Mussner analizuje wskazania urzędu nauczycielskiego Kościoła na temat interpretacji Pisma św. poczynając od Vaticanum I aż po wytyczne Vaticanum II. Stwierdza, że dopiero od ostatniego soboru można mówić o początkach katolickiej hermeneutyki teologicznej.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Hundert Jahre nach dem Ersten Vatikanum, wyd. Georg Schwaiger, Regensburg 1970, Verlag Friedrich Pustet, s. 180.

Setna rocznica obrad I Soboru Watykańskiego sprowokowała wiele okolicznościowych artykułów. Wartość ich dla nauki jest nieznaczna. Poważniejszych rezultatów należy spodziewać się po publikowaniu licznych materiałów

⁵ Johannes Beumer SJ, *Die Inspiration der Heiligen Schrift*, Freiburg—Basel—Wien 1968, Verlag Herder, s. 81; por. *Collectanea Theologica* 39(1969) z. 3, 187—188.